

RAAP-NOTITIE 283

Plangebied bufferlocatie Ter Borgh

Gemeente Schinnen

Een inventariserend archeologisch onderzoek

Colofon

Opdrachtgever: Dienst Landelijk Gebied (DLG) Roermond

Project: archeologisch onderzoek plangebied bufferlocatie Ter Borgh (gemeente Schinnen)

Titel: Plangebied bufferlocatie Ter Borgh, gemeente Schinnen; een inventariserend archeologisch onderzoek

Status: eindversie

Datum: februari 2003

Auteur: drs. J.J.G. Geraeds

Bestandsnaam: L:\QXPress\Notities\2003\GRBO\N0283-GRBO.qxd

Projectcode: GRBO

Projectleider: drs. J.J.G. Geraeds

Projectmedewerker: ing. B.L. Moonen

ARCHIS-waarnemingsnummer: niet van toepassing

Autorisatie:

drs. W. De Baere

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 020-463 4848

Zeeburgerdijk 54

telefax: 020-463 4949

1094 AE Amsterdam

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 1347

1000 BH Amsterdam

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2003

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van de Dienst Landelijk Gebied (DLG) Roermond heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau in januari 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de geplande aanleg van een regenwaterbuffer in de gemeente Schinnen. Doel van dit onderzoek was eventueel aanwezige archeologische resten op te sporen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

Tijdens het een inventariserend archeologisch onderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Dienst Landelijk Gebied (DLG) Roermond heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau januari 2003 een inventariserend archeologisch onderzoek uitgevoerd in verband met de geplande aanleg van een regenwaterbuffer in de gemeente Schinnen. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van onderhavig onderzoek was het opsporen van deze resten en (indien mogelijk) een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging ervan.

1.2 Plangebied en archeologische verwachting

Het plangebied ligt tussen de Heisterbrug en de Stammenderweg bij het kruispunt met de Slakweg direct ten noorden van kasteel Ter Borgh (figuur 1). Het plangebied maakt deel uit van het landschapspark De Graven. Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 68B van de topografische kaart van Nederland (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1995); de centrumcoördinaat is 188.500/328650. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als akkerland. Voor het gebied geldt een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen (zie § 2.2).

1.3 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Onderhavig onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het een inventariserend archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de hiervoor geldende normen en richtlijnen die zijn vastgelegd in het *Handboek ROB-specificaties* (Brinkkemper e.a., 1998) en conform de *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie* (Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie, 2001).

Zie tabel 1 voor de dateringen van de in deze notitie genoemde archeologische perioden. Enkele vaktermen worden achter in deze notitie beschreven.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methodes

Voorafgaand aan het veldonderzoek is een bureauonderzoek uitgevoerd om na te gaan of er reeds archeologische vondsten uit het plangebied geregistreerd staan en om ten behoeve van het veldwerk de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken alsmede de gespecificeerde archeologische verwachting te bepalen. In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) te Amersfoort geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Geologie en geomorfologie

Het plangebied ligt aan de voet van een helling en bestaat geomorfologisch gezien uit een afbraakwand, al dan niet bedekt met löss (Staring Centrum/RGD, 1989: code 17/16A2). Tevens liggen er twee droogdalen in het plangebied (code 15/14S3). In deze droogdalen liggen tegenwoordig wegen: de Stammenderweg en de Slakweg.

Bodem

Het plangebied maakt deel uit van het Zuid-Limburgs lössgebied. Deze löss (siltige leem) is in het einde van de laatste ijstijd (het Weichselien) door de wind afgezet. Het klimaat was kouder en droger dan nu en de bodem was schaars begroeid, zodat de wind gemakkelijk sediment (zoals zand en löss) kon verplaatsen. Beken en droogdalen, die het lössplateau doorsnijden, zorgen voor het (micro) reliëf in het gebied. Onder invloed van het klimaat is bodemvorming opgetreden. In het plangebied komen volgens de bodemkaart ooivaaggronden in siltige leem (code Ldd6) en mogelijk ook löss-, tertiair- en terrashellinggronden voor (code AHZ; sterk hellend tot vrij steil). De ooivaaggronden worden gekenmerkt door een door erosie afgetopt profiel en afzetting van colluvium in het dal (Staring Centrum, 1990).

Cultuurhistorie en Archeologie

Het plangebied behoort tot de gemeente Schinnen, alhoewel het in het buitengebied ligt. Grenzend aan het plangebied ligt kasteel Ter Borgh, ook wel bekend als het Huis Schinnen. De oudste vermelding van de plaats Schinnen dateert uit 1148 na Chr. Achter het kasteel ligt een motteheuvel daterend uit de Middeleeuwen. Deze motte is waarschijnlijk de voorloper geweest van kasteel Ter Borgh. Waarschijnlijk is het huidige kasteel de voorburcht geweest die is uitgegroeid tot het huidige kasteel. Bij het kasteel ligt ook een watermolen, waarvan de bewoners in de omgeving gebruik maakten om het graan te laten malen. Op kaarten is duidelijk te zien dat de drie wegen die het plangebied doorkruisen, richting watermolen/kasteel gaan. De Molenweg heeft hieraan zelfs zijn naam te danken. Van de drie wegen die het plangebied deels doorkruisen, zijn er twee ouder dan wel gelijktijdig met de middeleeuwse verkaveling (de Molenweg en de Slakweg). Dit geldt eveneens voor de weg Heisterbrug, waaraan het plangebied grenst. De Stammenderweg is aangelegd voor 1810. (Renes, 1982). Op historische kaarten uit 1837-1844 staat het plangebied als bouwland weergegeven (Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992).

In ARCHIS staan geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit het plangebied. In de nabijheid van het plangebied zijn drie meldingen geregistreerd in ARCHIS. Circa 250 m ten zuidwesten van het plangebied bevindt zich een archeologisch monument. Het betreft de resten van een middeleeuwse motte (Huis Schinnen; CMA-code 68D-017, Monumentnr. 8412, ARCHIS-waarnemingsnummer 19377, coördinaten 188.380/328.420).

Ten westen van het plangebied is een aantal fragmenten middeleeuws aardewerk aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummer 19378; coördinaten 188.400/328.600). Ten noordwesten van het plangebied is een vuurstenen kern met slagsporen aangetroffen (ARCHIS-waarnemingsnummer 32415; coördinaten 188.425/328.800).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2001) geldt voor het plangebied een lage kans op het aantreffen van archeologische waarden. Met name de sterke helling maakt het plangebied niet aantrekkelijk voor bewoning. Bewoningssporen worden op de vlakkere (hogere) delen, de plateaus, verwacht.

Vanwege de nabijheid van een middeleeuwse motte is het mogelijk dat in het plangebied archeologische resten uit de Late Middeleeuwen voorkomen. Op grond hiervan en op grond van de vondst van middeleeuws aardewerk (ARCHIS-waarnemingsnummer 19378) in de nabijheid gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen.

Op basis van bodemtype in het plangebied wordt verwacht dat archeologische resten zich aan de basis van het colluviumpakket bevinden, dus op enige diepte onder het maaiveld. Hoger op de helling, daar waar misschien geen colluvium aanwezig is, kunnen archeologische resten aan of vlak onder het oppervlak voorkomen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methoden

Tijdens het veldonderzoek zijn 10 boringen gezet in een grid van 30 bij 40 m in vijf oost-west georiënteerde raaien (figuur 1). De boringen binnen een raai verspringen ten opzichte van die in de naastgelegen raai, waardoor een systeem van gelijkbenige driehoeken ontstaat. De gehanteerde methode wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om graven, verkavelingspatronen en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen.

Er is geboord tot maximaal 5,5 m -Mv met een Edelmanboor met een diameter van 12 en 7 cm. De boringen zijn beschreven conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut) en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Het gehele plangebied wordt afgedekt met een pakket löss. De dikte van dit pakket varieert sterk. Aan de voet van de helling heeft het pakket een dikte van ongeveer 5 m (boring 1), 4,3 m (boring 4) en 3 m (boringen 3 en 5). Hoger op de helling wordt dit pakket minder dik (ongeveer 2 m). Nog verder op de helling bedraagt het pakket ongeveer 1,6 m (boringen 2, 6, 7, 9 en 10). Plaatselijk is het pakket colluvium dikker (boring 8). Dit heeft te maken met het verschil in reliëf van de helling. Waarschijnlijk is er sprake van een kleine depressie en is deze geleidelijk opgevuld met colluvium.

In het pakket colluvium is plaatselijk puin aangetroffen tot circa 5 m -Mv (boring 1). Elders is puin aangetroffen tot circa 4,5 m -Mv (boring 4), 3 m -Mv (boring 3) en 1,5 m -Mv (boring 6). Daarnaast zijn in het pakket colluvium houtskoolspikkels en grind aangetroffen. Helaas kon het colluvium niet gedateerd worden, omdat het puin te gefragmenteerd was om een datering te rechtvaardigen.

In enkele boringen is een klei-inspoelingshorizont aangetroffen (boringen 9 en 10). Deze laag is geïnterpreteerd als een Bt-horizont van een brikgrond. Onder de klei-inspoelingslaag is geen colluvium aangetroffen. Dit kan erop wijzen dat er in het plangebied plaatselijk bodemvorming heeft plaatsgevonden en dat de bodem plaatselijk redelijk intact is gebleven. Waarschijnlijk is de bodem geëro-

deerd, echter niet in die mate als in de rest van het plangebied. Waarschijnlijk heeft dit te maken met de hellingsgraad van het terrein: hoe minder steil, hoe minder makkelijk erosie zal plaatsvinden.

Onder het pakket colluvium bevindt zich lichtbruingrijs lemig zand dat geïnterpreteerd wordt als de ongestoorde C-horizont.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Wel zijn in het pakket colluvium puin en houtskoolspikkels waargenomen. Omdat de indicatoren in het pakket colluvium zijn aangetroffen, vormen zij geen aanleiding om de aanwezigheid van een archeologische vindplaats in het plangebied te vermoeden.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Deels in overeenstemming met de verwachting op basis van het bureauonderzoek (middelmatige archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen; zie § 2.2) zijn tijdens het inventariserend archeologisch onderzoek geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen in het plangebied.

Wel is vastgesteld dat in het plangebied een dik pakket colluvium aanwezig is. Met name aan de voet van de helling is sprake van een dik pakket (ongeveer 5 m). Hoger op de helling is een mogelijke Bt-horizont aangetroffen. Dit is een aanwijzing voor bodemvorming, hetgeen in tegenspraak is met de bodemkaart (Staring Centrum, 1990), waarop melding wordt gemaakt van ooivaaggronden.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact opgenomen te worden met de provincie Limburg (dr. G. Jansen).

Literatuur

- Brinkkemper, O., e.a. (redactie)**, 1998. *Handboek ROB-specificaties*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.
- Nederlands Normalisatie-instituut**, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.
- ROB**, 2001. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) 2e generatie. Globale Archeologische Kaart van het continentale Plat. Archeologische Monumentenkaart*. Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort (cd-rom).
- Rehes, J.**, 1988. *De geschiedenis van het Zuidlimburgse cultuurlandschap*. Van Gorcum, Assen/Maastricht
- Staring Centrum**, 1990. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000; Blad 61-62 W/O Maastricht-Heerlen*. Staring Centrum, Wageningen
- Staring Centrum/RGD**, 1989b. *Geomorfologische kaart van Nederland, Maasterrassen en hellingklassen, schaal 1:50.000; Kaartbladen 59-60-61-62 (Genk, Sittard, Maastricht, Heerlen)*. Staring Centrum/Rijks Geologische Dienst, Wageningen/Haarlem.
- Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie**, 2001. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie. Eindrapport van de Vorbereidingscommissie Kwaliteitszorg Archeologie*. Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen, Den Haag.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1992. *Grote Historische Provincie Atlas Limburg 1837-1844, schaal 1:25.000*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.
- Wolters-Noordhoff Atlasproducties**, 1995. *Grote Provincie Atlas Limburg, schaal 1:25.000*. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
Mv	maaiveld
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

Verklarende woordenlijst

brikgrond	Grond met een inspoelingslaag van klei
leem	grondsoort die wordt gekenmerkt door een hoog siltgehalte (bodemdeeltjes tussen 0,002 en 0,05 mm).
löss	Eolisch (= wind-) afzetting van zeer fijnkorrelig materiaal waarvan het overgrote deel van de korrels (60-85%) kleiner is dan 63 µm.
motte	Type laat-middeleeuws kasteel (vaak een ronde burcht met toren) waarvoor het kenmerkend is dat het is geplaatst op een meestal kleine, kunstmatige verhoging.
silt	Gronddeeltjes ter grootte van 2 tot 50 µm.
Tertiair	Geologische periode voor het Pleistoceen (dat samen met het Holoceen tot het Kwartair wordt gerekend), ca. 65-2,3 miljoen jaar geleden.
Weichselien	Geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte), ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

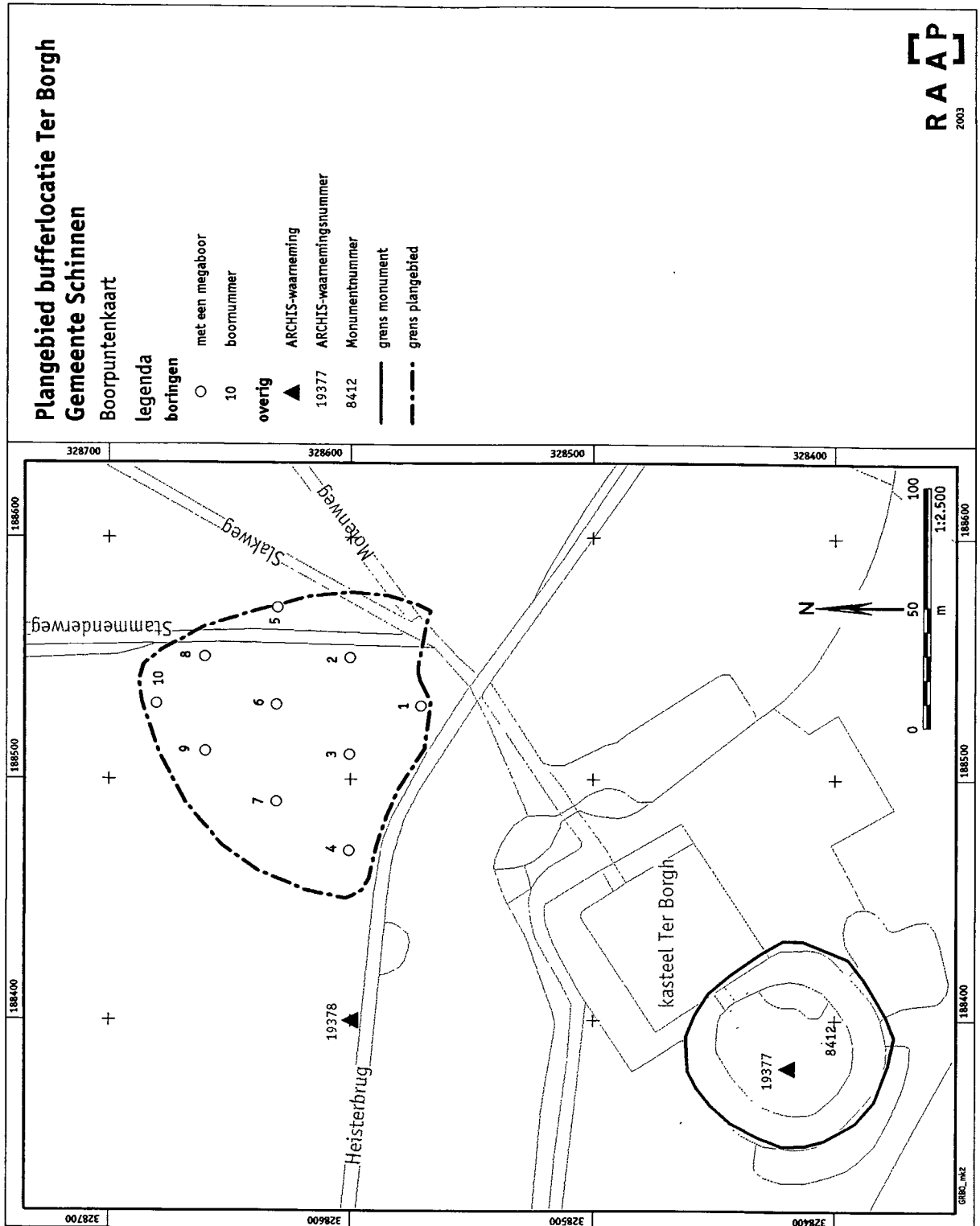
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering	
Nieuwe tijd	1500	heden
Late Middeleeuwen	1050	- 1500 na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	- 1050 na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	- 450 na Chr.
IJzertijd	800	- 12 voor Chr.
Bronstijd	2000	- 800 voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	- 2000 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	- 4900 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	- 8800 voor Chr.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.